

відповідної традиції, – цілком прийнятне. Оце й уся римована поезія у збірці. Щоправда, в інших версіях М. Скрипник трапляються рими спорадичні. Це можна було б зрозуміти, якби вони несли якусь стильову функцію. Скажімо, Шекспір у п'єсах або підкреслював ними важливу думку, або закінчував епізод. Але безсистемні, в контексті білого вірша та верлібрів вони лиш нагадують про недопереклад.

Усім цим не претендую на вичерпність та остаточність оцінки – хотілося б почувти й іншу. Америка сказала планеті: читайте **нашого** Павличка. Нам же янкі каже: ви могли, верлібристи голі. Не ображаймося – шукаймо талантів! Скарга – жанр рабський. Слава Україні!

Стаття надійшла до редакції 5 квітня 2017 р.

*Радчук В.Д., к. філол. н., доц.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, Київ*

АМЕРИКА – МИРУ: ЧИТАЙТЕ ПАВЛЫЧКО!

Критик англійського збірника стихів і пісень Д. Павличко, виданого в США, розсуджує про принципи поетичного перекладу і критерії його оцінки.

Ключевые слова: поезія, пісня, переклад, голос, стиль, критика, метод, Павличко.

*Radchuk V., PhD., Associate Prof.
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

AMERICA APPEALS TO THE WORLD: READ PAVLYCHKO

The critic reviews a collection of poems and songs by Dmytro Pavlychko published in the USA in English, pondering on the principles of poetic translation and its evaluation.

Keywords: poetry, song, translation, voice, style, criticism, method, Pavlychko.

УДК 811.112.2'255=161.2:61

*Сайко М.А., студ.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ*

ЗМІСТ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕДИЧНОГО ПЕРЕКЛАДАЧА

У статті розглядаються зміст та особливості формування термінологічної компетентності майбутнього медичного перекладача. Особливу увагу зосереджено на виокремленні шляхів її досягнення, орієнтуючись при цьому на сучасний стан перекладацького ринку праці.

Ключові слова: термінологічна компетентність, технологічно-ринкова компетенція, медичний перекладач, внутрішня мотивація, термінологічна база.

В умовах розвитку ринку праці вироблення і розвиток перекладацьких компетенцій відіграє вирішальну роль у становленні професійного перекладача і зростання попиту на його інтелектуальну діяльність. Перекладачі, які спеціалізуються в галузі фахового перекладу і термінології, повинні мати професійний досвід у перекладі фахових текстів у таких сферах, як бізнес, право, наука і техніка тощо, та глибокі знання щодо новітніх технологій перекладу.

Питання перекладацької компетенції та компетентності широко висвітлюється не лише іноземними науковцями (С. Гепферіх, Г. Гьоніг, Л.К. Латишев, А. Нойберт, іспанська науково-дослідницька група РАСТЕ), а й вітчизняними дослідниками (Т.Р. Кияк, О.С. Кочубей, І.В. Мелешко, Р.В. Поворознюк, І.О. Сімкова, Л.М. Чернової та інші). Результатом такої зацікавленості науковців цим питанням є напрацювання так званих моделей перекладацьких компетенцій.

Проте практична відсутність підходів до формування термінологічної компетентності майбутнього медичного перекладача та відсутність виокремлених шляхів її досягнення визначає **актуальність** дослідження.

Новизна цієї студії полягає в осмисленні нового теоретико-методологічного підходу до досягнення термінологічної компетентності перекладача з огляду на сучасний перекладацький ринок праці.

Метою цього дослідження є визначення особливостей перекладацької компетентності та компетенції медичного перекладача та висвітлення їх змісту.

Увагу слід звернути на термінологічне обрамлення понять “компетенція” та “компетентність”, аби надалі уникати своєрідного термінологічного хаосу. І.О. Сімкова, наприклад, розмежовує поняття “компетентності перекладача” та “фахової компетенції перекладача” і вважає, що перекладацька компетентність – поняття ширше, позаяк вона “складається із сукупності іншомовної комунікативної, фахової й загальної компетенцій і дає можливість перекладачу ефективно здійснювати міжмовну, міжкультурну, міжособистісну професійну комунікацію”. Тобто компетентність перекладачів складається із структурної базової (загальної), ключової та спеціальної (функціональної) компетенцій. Так, поняття фахової компетенції перекладача вона розуміє як здатність актуалізувати здобуті знання та вміння, послуговуватися ними під час реалізації перекладацької діяльності, а також як набір вимог, потрібних для перекладацьких рішень, що ґрунтується на базовій кваліфікації фахівця [5, с. 165-167].

О.С. Кочубей, досліджуючи перекладацьку компетентність як головний фактор у навчанні майбутніх перекладачів, вдається до різного вживання понять [3, с. 389-395]. Проте із наступної статті науковця, а саме “Роль міжкультурної комунікації у процесі набуття студентами перекладацької компетентності”, стає очевидним своєрідне розмежування понять, позаяк досліджувана міжкультурна компетенція розглядається в структурі перекладацької компетентності майбутніх філологів. Спираючись на доробок вітчизняних і зарубіжних науковців, О.С. Кочубей розробляє власну структуру перекладацької компетентності філолога, що складається з когнітивного, соціально-психологічного та аксіологічного аспектів, які, в свою чергу, включають конкретні компетенції [4, с. 180-181].

Л.М. Черноватий визначає перекладацьку компетенцію як таку, що “включає знання загальних принципів перекладу, а також навички та уміння його здійснення – як базові (тобто необхідні перекладачу для здійснення усіх видів перекладу), так і ті, яких потребують лише один або кілька видів перекладу (...) текстів відповідних стилю та жанру” [7, с. 176]. Він також зауважує, що англійський термін *competence* не повинен обов’язково перекладатися як *компетенція*. Так, у словосполученні *translator’s competence* під цим поняттям слід розуміти *компетентність* і перекладати його варто як *фахова компетентність перекладача* [7, с. 174].

Найбільш чітке визначення поняття термінологічної компетенції пропонує Г.П. Бондаренко, розуміючи під ним “вміння добирати терміни відповідно до теми висловлювання, враховувати відмінності паронімічних термінів, не допускати заміни однієї термінологічної одиниці іншою, уживати терміни відповідно до їх дефініції, розрізняти терміни та професіоналізми ...” [8, с. 11].

Доволі розгорнуто тлумачить поняття термінологічної компетентності (професійно-термінологічної компетентності) Л.В. Вікторова, визначаючи її складником професійної компетентності, що “відображає готовність і здатність фахівця демонструвати належні особистісні якості в ситуаціях професійного спілкування, мобілізуючи для цього знання фахової термінології, вміння та навички, використовувати з точністю і лінгвістичною правильністю терміни в усному і писемному професійному мовленні відповідно до нормативних вимог” [2, с. 7]. У цьому напрямку термінологічну компетентність визначає також І.В. Стасюк, стверджуючи, що саме вона сприяє забезпеченню перекладу складних спеціалізованих текстів, які містять таку лексику [6, с. 157].

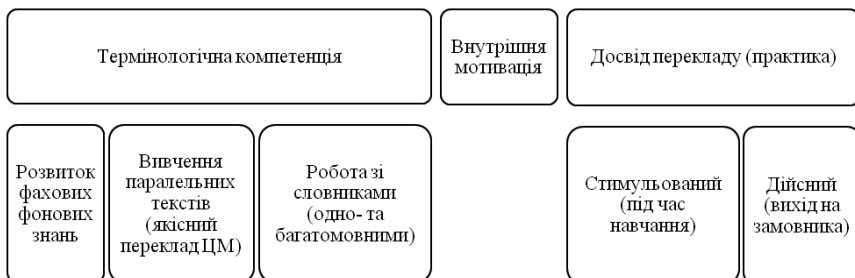
Вищенаведені роздуми науковців дають нам можливість дійти висновку, що термінологічна компетенція характеризується вмінням добирати відповідні терміни в межах терміносистеми, а термінологічна компетентність – вмінням перекладача демонструвати набуті компетенції, проте через нечітку визначеність (найчастіше розглядається лише одне поняття), можна стверджувати про їх нерозчленованість, своєрідну злігість.

Перекладачі повинні мати набагато ширший обсяг фонових знань, ніж це вимагається для інших фахівців. Загалом він повинен наближатися до обсягу освіченого носія відповідної мови. Так, майбутній перекладач повинен освоїти надзвичайно ширший обсяг іншомовної лексики. Це стосується також і термінології, яка відноситься до галузей фонових знань, серед яких, не в останню чергу, медицина [8, с. 5].

Підвищення термінологічної компетентності є результатом заходів, спрямованих на отримання таких знань і навичок, які затребувані в сучасному соціумі. Існує думка, що передумовою компетентного використання термінології конкретної фахової мови є “раціональне поєднання комунікативного підходу, професійного контексту, здатності до самостійного навчання, дослідницько-пошукової діяльності, аде для вільного розуміння та читання наукових текстів необхідно приблизно 75-85% усіх термінів, наявних у фаховому дискурсі” [6, с. 156].

Розглянемо запропоновану нами схематично зображену суть термінологічної компетенції перекладачів та шляхи її досягнення:

Термінологічна компетентність перекладача

Отже, зі схеми стає очевидним, що процес набуття майбутніми перекладачами термінологічної компетентності складається, на нашу думку, з трьох процесуально обумовлених компонентів: термінологічна компетенція, внутрішня мотивація та досвід. Внутрішня мотивація займає центральну позицію серед трьох компонентів, позаяк вона є передумовою існування двох інших, об'єднуючи та координуючи їхні функції. Під внутрішньою мотивацією ми розуміємо сукупність мотивів майбутнього фахівця, спрямованих на задоволення внутрішніх психологічних потреб, саморозвиток та “активність заради активності”.

У цьому контексті слід зауважити, що досі немає підручників із практики перекладу з німецької мови для перекладачів фахової мови медицини, які посприяли б засвоєнню мінімально необхідного обсягу фонових знань у цій сфері, або ж навіть мінімального обсягу медичної термінології. Це свідчить про нинішню практичну відсутність координації змісту підручників-практикумів для перекладачів.

Процес набуття майбутніми перекладачами термінологічної компетентності ускладнюється відсутністю німецько-українського словника медичної термінології, що змушує перекладачів працювати з російськомовними джерелами, а це часто призводить не лише до послуговування перекладачем калькованими термінологічними одиницями, а й до спотворення граматичних конструкцій. Прикладом такого явища може слугувати нижче наведений переклад одного з підпунктів медичного висновку:

Die Untersuchung der Geschlechtsorgane ergab folgende Abweichungen:

Порушення з боку статевої системи:

Так, лексична сполука “з боку” в українському перекладі є результатом буквального перенесення з російської мови сполуки “со стороны”, яка не характерна для української мови.

Стає вкрай цікавим, якою кількістю медичних термінологічних одиниць має володіти термінологічно компетентний перекладач. Звичайно, більша кількість не лише вивчених, а й засвоєних одиниць (засвоєних до обізнаності) може засвідчувати більшу його компетентність. Передусім тут йдеться про активний словниковий склад обох мов. Німецький лінгвіст Р. Бруннер, який викладав в Ульмському університеті

55 семестрів предмет “медична термінологія”, вважає, що активний словниковий склад медичної термінології сягає приблизно від 6000 до 8000 термінів [9, с. 384]. До центральних понять медицини належать такі: хвороба, явище, симптом, синдром, діагноз, етіологія, причинність, патогенез, терапія [9, с. 388].

Беручи до уваги сучасні вимоги ринку праці перекладачів, варто було б виділити особливу компетенцію письмового перекладача, про яку зазвичай замовчують і яка не розглядається як необхідний складник компетентності фахового перекладача. Технологічно-ринкову компетенція передбачає вміння опанувати та користуватися останніми розробками в сфері перекладу. Так, фаховий перекладач обов’язково послуговується у своїй діяльності програмами автоматизованого перекладу, які, зазвичай, мають своєрідні допоміжні модулі: термінологічні бази (анг. *termbase*, нім. *Terminologiedatenbank*). Він повинен вміти створювати такі термінологічні бази, а також залучати до них описові поля, що деталізувало б інформацію про переклад терміна (визначення, тлумачення, пояснення, наприклад, щодо конкретної сфери медицини) тощо.

Виникає питання: які терміни додавати (майбутнім) перекладачам (у процесі навчання) до потенційної медичної термінологічної бази? Створимо своєрідну класифікацію термінів за рівнем їх частотності та уніфікованості:

- терміни (однозначні, переважно загальномедичні та вузькоспеціальні; слід бути обачним із загальнонауковими та міжгалузевими термінами):
  - o номенклатурні (саме номенклатура містить систематизований перелік найменувань);
  - o стійкі однозначні сполуки. Наприклад, *Bulbus aortae*, *Bulbus superior venae jugularis* тощо. Але до цієї категорії можуть належати терміни не лише з номенклатури;
  - o найменування хвороб і проблем, пов’язаних зі здоров’ям із Міжнародної статистичної класифікації;
  - o терміни-епоніми (*точка Гербста*, *феномен Квінке* тощо);
  - o складні терміни (які здебільшого матимуть лише один можливий варіант перекладу).
- Найменування галузей і розділів медицини (*Krankheitsprävention* – профілактична медицина, *Rechtsmedizin* – судова медицина), назви лікувальних закладів та їхніх відділень (*Intensivstation* – відділення інтенсивної терапії, *kardiologische Station* – кардіологічне відділення), перелік лікарських посад у закладах охорони здоров’я.
- Лексеми (квазітерміни), що активно використовуються в документації (наприклад, в медичній карті стаціонарного хворого (історія хвороби): скарги хворого, історія захворювання, анамнестичні дані, клініко-діагностичне дослідження, лікувальні заходи, оперативне втручання, дані вимірювання температури тіла, пульсу, дихання, артеріального тиску, рентгенологічні дослідження, результати УЗД тощо).
- Однозначні (у фаховій мові медицини) прикметники. Наприклад: *verstärkt* – посилений, *übermäßig* – надмірний, *erhöht* – підвищений, *intensiv* – інтенсивний.

- Скорочення (з використанням описових полів через їх багатозначність; проте існують однозначні скорочення. Наприклад, *MRSA – МРЗС*);

- одиниці вимірювання (показники; також використовуючи описові поля) (наприклад, *mmol/l – ммоль/л, mg/dl – мг/дл, μIU/ml – мкМЕ/мл* тощо).

Звичайно, список не є вичерпним, а також може залежати від конкретної сфери медицини, в якій працює перекладач, а тому містити різну термінологію (загально-медичну, анатомічну, клінічну чи фармацевтичну).

Отже, особливості термінологічної компетентності та компетенцій медичного перекладача повинні розглядатися відповідно до потреб та вимог ринку праці. Так, не лише досконале володіння мовами та широким обсягом фахових знань, але й вміння пристосовуватися до новітніх розробок у сфері перекладу (технологічно-ринкова компетенція) стали сьогоднію невідмінною передумовою успішного перекладача.

Перспективи запропонованої студії полягають у подальшому вивченні розглянутого нами питання, що сприятиме підвищенню професійної компетентності потенційних перекладачів та напрацюванню дидактичних принципів навчання медичного перекладу у вищій школі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Бондаренко Г.П.* Методика навчання студентів економічних спеціальностей української наукової термінології в умовах східного регіону України: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Г.П. Бондаренко; Ін-т педагогіки АПН України. – К., 2008. – 20 с. 2. *Вікторова Л.В.* Формування професійно-термінологічної компетентності студентів вищих аграрних навчальних закладів у фаховій підготовці: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Вікторова Л.В.; Чернігівський держ. педагогічний ун-т ім. Т.Г. Шевченка. – Чернігів, 2009. – 20 с. 3. *Кочубей О.С.* Перекладацька компетентність як головний фактор у навчанні перекладу студентів-філологів, майбутніх перекладачів / О.С. Кочубей // Мова і культура. – 2014. – Вип. 17, т. 3. – С. 389-397.
4. *Кочубей О.С.* Роль міжкультурної комунікації у процесі набуття студентами перекладацької компетентності / О.С. Кочубей // Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. Серія: Філологічна. – 2016. – Вип. 62. – С. 179-181.
5. *Сімкова І.О.* Особливості формування фахової компетенції в майбутніх перекладачів / І.О. Сімкова // Наука і освіта. – 2013. – № 3. – С. 165-168.
6. *Стасюк Т.В.* Мовно-професійна компетентність / термінологічна компетентність у розрізі соціолінгвістики / Т.В. Стасюк // Дослідження з лексикології і граматики української мови. – 2014. – Вип. 15. – С. 153-161.
7. *Черноватий Л.М.* Методика викладання перекладу як спеціальності: Підручник для студ. вищих заклад. освіти за спеціальністю “Переклад” / Л.М.Черноватий. – Вінниця : Нова Книга, 2013. – 376 с.
8. *Черноватий Л.М.* Навчально-методичний комплекс для підготовки перекладачів з англійської мови: серія dictum factum / Л.М. Черноватий // Наук. зап. Харк. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна. Серія: Філологічні науки. – 2010. – Вип. 89 (1). – С. 5-13.
9. *Brunner R.J.* Sprache des Arztes und Sprache des Patienten: Fachsprache und Terminologie, R.J. Brunner // Наукові записки КДПУ. Серія: Філологічні науки / мовознавство/: зб. наук. праць. Вип. 104(1) с. 383-391.

Стаття надійшла до редакції 5 квітня 2017 р.